

PARTICULARITĂȚILE OBIECTULUI INFRAȚIUNII DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE (art.164 CP RM)

Dorina GUREV

Catedra Drept Penal și Criminologie

Legal object of the crime, as one of its important elements, is considered to be the mandatory legal ground for the criminal liability. In this context, to make a comprehensive and complete analysis of the kidnapping's corpus delicti it is necessary to study the discussable issues about its legal object. Thus, we can conclude that special legal object of this crime is represented by the physical freedom of the person as a social value protected by the criminal law and social relationships that occur related to this value. The physical freedom of the person includes his/her right to behave, to circulate and to move according to his/her own will, in the limits of the law and morality. The secondary legal object of this crime refers to the life, health and bodily integrity of the person as well as psychological freedom, freed to express his/her own will and minimum self confidence. The material object, the body of the victim, exists only in the case provided by lit.b) parah.(3) art.164 CC RM.

În planul încadrării juridice a faptei, identificarea obiectului infracțiunii este de o importanță decisivă; or, unul dintre elementele constitutive ale componenței infracțiunii este tocmai acesta. În același timp, obiectul infracțiunii este prezentat sub mai multe aspecte, după gradul mai întins ori mai restrâns de relații sociale născute în legătură cu valoarea socială ocrotită de normele Codului penal și care este periclitată ori vătămată prin infracțiune.

Chiar dacă legea penală a Republicii Moldova nu conține o noțiune a obiectului infracțiunii, în art.2 CP RM sunt prevăzute cele mai importante valori sociale ocrotite de legea penală. În lipsa unei definiții legale date obiectului infracțiunii, nu ne rămâne decât să apelăm la literatura de specialitate. Astfel, referitor la noțiunea obiectului infracțiunii, în doctrină se întâlnesc mai multe opinii. Bunăoară, unii autori [1] afirmă că prin obiect se înțelege „relația socială ocrotită de norma juridico-penală”. Însă, în opinia autorului rus A.V. Naumov, nu în toate cazurile obiectul infracțiunii ca relație socială „funcționează” [2]. El afirmă că făptuitorul nu conștientizează că atentează la relațiile sociale nici până, nici în timpul și nici după săvârșirea infracțiunii. Astfel, autorul susține că obiectul infracțiunii este reprezentat de acele „valori (interese), la care atentează fapta prejudiciabilă și care este protejată de legea penală” [3]. Opinia că obiectul infracțiunii îl formează nu relațiile sociale, ci însăși una dintre valorile ocrotite prin normele dreptului penal o întâlnim și în literatura de specialitate română [4].

Mai convingătoare este însă opinia lui N.Giurgiu, care afirmă că, fiind definit ca valoare socială care este lezată sau pusă în pericol de fapta penală, obiectul infracțiunii apare, în mod necesar, în cadrul organizării apărării sociale, și ca obiect al ocrotirii juridico-penale [5]. Astfel, considerăm că definiția obiectului infracțiunii, care este prezentă în literatura de specialitate, și anume: „obiectul infracțiunii este constituit din valoarea socială și relațiile sociale constituite (create) în jurul acestei valori care sunt puse în pericol sau prejudiciate efectiv prin săvârșirea infracțiunii” [6] include în întregime semnificația obiectului infracțiunii, deoarece, așa cum corect se argumentează, acesta constituie relațiile sociale care se formează, se desfășoară și se dezvoltă în jurul și datorită unor entități care, prin aptitudinea și rolul pe care îl au în formarea, desfășurarea și dezvoltarea relațiilor sociale, reprezintă valori sociale [7].

Analizând obiectul juridic al infracțiunii de răpire a unei persoane stabilim că, **obiectul juridic general** îl constituie totalitatea valorilor și relațiilor sociale protejate de legea penală a Republicii Moldova. În conformitate cu alin.(1) art.2 CP RM, legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept.

Obiectul juridic generic constituie fascicolul de valori și relații sociale protejate, comun pentru un grup de infracțiuni [8]. Referindu-ne la obiectul juridic generic al infracțiunii de răpire a unei persoane, stabilim că el este determinat de locul ei în sistemul Părții Speciale a Codului penal. Astfel privite lucrurile, dat fiind că infracțiunea de răpire a unei persoane este plasată în Capitolul III – „Infracțiuni contra libertății, cinstei și

demnității persoanei”, rezultă că obiectul juridic generic al acestei infracțiuni este constituit din relațiile sociale cu privire la libertatea, cinstea și demnitatea persoanei. O situație asemănătoare, dar cu unele momente specifice, întâlnim și în Codul penal al Federației Ruse [9], în care infracțiunea de răpire a unei persoane este plasată în Secțiunea VII „Infracțiuni contra persoanei” din Capitolul XVII „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei”. Considerent din care majoritatea autorilor ruși susțin că obiectul suprageneric al infracțiunii de răpire a unei persoane este persoana, iar obiectul juridic generic îl reprezintă relațiile sociale cu privire la libertatea, cinstea și demnitatea persoanei [10]. Însă, legiuitorul Federației Ruse a reunit în Capitolul XVII al Codului penal normele juridico-penale care după obiectul de atentare se clasifică în două grupe: a) infracțiuni contra libertății persoanei (art.126-128) și b) infracțiuni contra cinstei și demnității persoanei (art.129 (calomnia) și art.130 (insulta)).

Dat fiind faptul că prin Legea Republicii Moldova pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 22.04.2004 [11], art.170 (calomnia) din Codul penal al Republicii Moldova a fost abrogat, iar toate infracțiunile plasate în Capitolul III din Codul penal al Republicii Moldova atentează doar la libertatea persoanei, și anume: la libertatea fizică sau la libertatea alegerii muncii, suntem de acord cu acei autori [12], care propun reformularea denumirii acestui capitol în „Infracțiuni contra libertății persoanei”.

Concluzionând, susținem că obiectul juridic generic indispensabil infracțiunii de răpire a unei persoane este **libertatea persoanei**. Această concluzie se argumentează și prin faptul că și în legislația penală a altor state, precum: România, Germania, Franța, Olanda, Argentina, Elveția, Republica San-Marino etc., fapta de răpire a unei persoane este inclusă în categoria infracțiunilor contra libertății persoanei.

În ceea ce privește conceptul de libertate a persoanei, deseori denumită libertatea persoanei sau libertatea omului, acesta se prezintă ca o categorie (o valoare umană) larg utilizată în doctrină, legislație și jurisprudență. Vorbind despre libertatea persoanei, trebuie să abordăm nu sensul filosofic al naturii de libertate, ci pe cel juridic al libertății – ca valoare socială promovată, dezvoltată și ocrotită de normele juridice. Aceasta pentru că personalitatea omului, în toate dimensiunile și valențele sale, își găsește măsura afirmării sale în libertățile pe care ordinea de drept i le asigură.

Prin libertate, în general, se înțelege independență, lipsa constrângerii și a restricțiilor și libertatea – ca stare a persoanei care nu este întemnițată sau capturată [13]. Dicționarul Explicativ al Limbii Române definește conceptul de libertate ca: posibilitatea de a acționa după propria voință sau dorință; posibilitatea de acțiune conștientă a oamenilor în condițiile cunoașterii (și stăpânirii) legilor de dezvoltare a naturii și a societății; starea unei persoane libere, care se bucură de deplinătatea drepturilor politice și civile în stat [14].

Libertate absolută, desigur, nu poate exista, omul este limitat în primul rând de garanțiile obiective (fizice, fiziologice, geografice, factorii climatici, spațiali, condițiile materiale ale societății etc.) [15]. În al doilea rând, atât normele juridice, cât și cele morale conțin interdicții. La prima vedere, aceste interdicții par a ne limita libertatea. În realitate, însă, ele fac posibilă libertatea fiecărui membru al societății. Nici un membru al unei colectivități, indiferent cine ar fi el, nu are libertatea de a acționa după bunul plac, pentru că astfel ar putea afecta libertatea și chiar viața celorlalți. Însă, dacă limitarea libertății este forțată de o presiune, care pune în pericol viața sau alte interese de o importanță vitală pentru individ, determină persoana ca fiind lipsită de libertate, astfel marcăm o linie de diferențiere dintre libertate și nonlibertate.

Analizând noțiunea de libertate personală, este necesar să precizăm că în lista necesităților pentru existență și dezvoltarea normală a persoanei, ca ființă, un loc primordial revine necesității de mișcare, deplasare în spațiu. Rezultatul manifestării voinței persoanei îl reprezintă alegerea locului aflării sale. În acest context, autorul rus S.Borodin consideră că libertatea individuală nu este numai libertatea fizică care permite persoanei libera deplasare, alegerea locului aflării sale, comunicarea cu alte persoane, să viziteze sau să meargă la întreprinderi sau instituții de stat și administrative, localuri, birouri etc., dar și libertatea de orice presiune psihică sau dictat, îndreptate spre schimbarea comportamentului pe care l-a ales persoana [16].

Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului, care este cartă fundamentală prin care la 26 august 1789 au fost puse, în Franța și în lume, bazele democrației moderne, în art.4 prevede că „libertatea este de a face tot ceea ce nu face rău altora: astfel, dreptul fiecărui om nu are limite, cu excepția acelor care asigură celorlalți membri ai societății exercitarea aceluiași drepturi. Aceste limite pot fi determinate numai prin lege” [17].

Libertatea individuală și siguranța persoanei este un drept fundamental al omului, fiindu-i aplicabile toate explicațiile noțiunii de libertate în sensul cel mai general. Precizăm că se are în vedere conținutul și dimensiunile date libertății individuale prevăzute în art. 25 din Constituția Republicii Moldova [18], și nu o noțiune abstractă.

Libertatea individuală presupune libertatea fizică a persoanei de a circula liber, fără nici o restricție, dreptul de a nu fi reținută, arestată sau deținută, cu excepția cazurilor și condițiilor prevăzute în mod expres de lege [19]. Mai mult ca atât, art.27 din Constituția Republicii Moldova consemnează că libertatea individuală vizează nu doar libertatea fizică a persoanei, ci și dreptul ei de a se comporta și mișca liber.

Conținutul noțiunilor de *libertate* și *siguranță*, la care face referire și textul art.5 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale [20], chiar dacă aceste diferențieri nu justifică instituirea unor garanții specifice conținutului celor două noțiuni, în condițiile în care dreptul la libertatea fizică, individuală, este în corelație și interdependență cu dreptul la siguranță, iar cele două noțiuni, „libertate individuală” și, respectiv, „siguranța persoanei”, consacrate în aceeași normă convențională, deși din perspectivă doctrinară nu reprezintă un concept unic, constituie, în esență, valențe ale aceluiași drept fundamental și inalienabil care este dreptul la libertatea individuală a persoanei, *habeas corpus* [21]. Din această perspectivă, siguranța persoanei este văzută ca o garanție a libertății individuale și privește legalitatea măsurilor ce pot fi dispuse de către autoritățile publice în cazurile și condițiile prevăzute de lege.

În această ordine de idei, subscriem la conceptul dat de Al.Tănase, potrivit căruia „libertatea persoanei constituie vocația persoanei de a adopta o anumită conduită în corespundere cu propriile dorințe, necesități și interese, conduită pe care o realizează în limitele legii și în temeiul posibilităților și condițiilor pe care i le oferă societatea” [22].

Într-adevăr, personalitatea umană se afirmă ca expresie sintetică a unor determinări multiple și complexe, în sensul că, pe lângă determinarea biologică și psihologică, esențială este determinarea socială. Oamenii nu există ca individualități izolate, singulare, ci ca indivizi aflați într-o continuă conlucrare unii cu alții pentru transformarea mediului social și al lor înșiși. De aceea în om, ca personalitate, se oglindește un întreg ansamblu de trăsături și capacități psihofiziologice, culturale și științifice, de calități morale și estetice, de aptitudini etc. Omul este, așadar, purtătorul personalității, iar aceasta se relevă ca o însușire pe care tinde să o dobândească într-o modalitate cât mai deplin posibilă. Societatea, la rândul său, își are garantată dezvoltarea sa rapidă numai prin manifestarea și valorificarea deplină a aptitudinilor și înclinațiilor fiecăruia dintre membrii săi. Societatea constituie pentru fiecare membru al său mediul de dezvoltare, în sensul că fiecare cetățean are un statut al său, în care înmănușează ansamblul drepturilor și îndatoririlor pe care societatea le acordă sau le pretinde de la fiecare. Numai astfel integrată în ansamblul relațiilor sociale, personalitatea poate constitui o unitate armonioasă între calitățile proprii individului respectiv și recunoașterea acestora. Această legătură strânsă de interese între societate și individ asigură echilibrul vieții sociale și progresul social și individual care, din punctul de vedere al individului, își găsește proiectare în „statutul” său, adică în starea sa de libertate.

Astfel concluzionăm că *libertatea persoanei constituie dreptul acesteia, dat de la naștere, care constă în libertatea de a dispune de ea însăși, posibilitatea de a alege comportamentul său și a acționa în conformitate cu voința sa, fără constrângere, în limitele prevăzute de lege și normele morale.*

Respectând consecutivitatea categoriilor obiectului infracțiunii, obiectul juridic special al infracțiunilor contra libertății persoanei, ca și al celorlalte infracțiuni, reprezintă parte a obiectului generic, aflându-se cu ultimul în raport dintre parte și întreg, adică este mai restrâns după conținut. Astfel, *obiectul juridic special* este valoarea socială concretă căreia i se aduce atingere prin infracțiune [23].

În literatura de specialitate există diverse opinii referitoare la conținutul obiectului juridic special al infracțiunii de răpire a unei persoane. Într-o primă accepțiune, s-a relevat că obiectul juridic specific al infracțiunii de răpire a unei persoane îl formează libertatea fizică a persoanei și inviolabilitatea ei [24]. Cu privire la faptul că inviolabilitatea persoanei apare ca obiect juridic al acestei infracțiuni, considerăm că sfera de incidență a lui se lărgeste artificial. Ca argument pentru justificarea acestei constatări invocăm faptul că inviolabilitatea persoanei reprezintă dreptul de a fi și a se comporta liber, de a nu fi ținut în sclavie sau în orice altă servitute, de a nu fi supus la munci forțate, de a nu putea fi reținut, arestat sau exilat, decât în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege [25]. Mai mult ca atât, inviolabilitatea constituie o categorie de drepturi fundamentale ale cetățenilor, al căror scop este protejarea persoanei sub toate aspectele sale, adică sub aspectul vieții, al integrității corporale, al libertății fizice și morale, al demnității, al traiului personal, al gândirii și sentimentelor sale, atunci când le împărtășește altor persoane și nu dorește să devină publice. Suntem de acord cu A.Donțov, care specifică faptul că inviolabilitatea personală include în sine și libertatea individuală, înțelesă ca libertate garantată de stat a unei persoane concrete în sfera activităților individuale [26].

Așadar, prin inviolabilitatea persoanei trebuie înțeles dreptul acesteia de a nu se exercita asupra ei nici un fel de violență. Dat fiind faptul că inviolabilitatea persoanei nu se limitează doar la libertatea de mișcare, la

libertatea fizică a acesteia, ci are o sferă mult mai largă, ea cuprinzând acele valori ale persoanei care se cer a fi apărate de acțiuni violente și care, pe lângă libertatea fizică, mai cuprinde dreptul la viață, la integritatea corporală, demnitate etc., nu putem agree opinia invocată *supra*.

Însă, în majoritate, autorii susțin că obiectul juridic special al infracțiunii de răpire a unei persoane este libertatea fizică a persoanei ca valoare socială [27]. O opinie asemănătoare o au și autorii care privesc obiectul juridic special prin prisma relațiilor sociale. În așa mod, ei determină că obiectul juridic special îl formează relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei [28].

Deși opiniile referitoare la conținutul obiectului juridic special al infracțiunii de răpire a unei persoane în mare parte sunt asemănătoare, diverg alegațiile referitoare la înțelesul noțiunii de „libertate fizică”. Astfel, autorul rus O. Novikova consideră că libertatea fizică a individului reprezintă capacitatea lui de a-și alege locul aflării [29]. În concepția autorilor L. Inogamova-Heigai, V. Komisarov și A. Rarog, prin libertate fizică se înțelege libertatea persoanei de a decide de sine stătător asupra locului aflării sale și deplasării în spațiu [30]. Similare este și părerea, potrivit căreia obiectul nemijlocit al acestei infracțiuni îl reprezintă relațiile sociale ce asigură dreptul legal al persoanei de a circula arbitrar și de a-și determina locul său de aflare [31]. Considerăm că opinia acestor autori nu redă în întregime sensul noțiunii de libertate fizică, deoarece aceasta are o semnificație mai largă, iar o astfel de tratare a obiectului limitează persoana doar la dreptul de a circula și a determina locul aflării sale.

Dimpotrivă, în literatura de specialitate română, conținutul noțiunii de libertate fizică este abordat dintr-o altă perspectivă. Astfel, Gh. Mateuț consideră că lipsirea de libertate constă în împiedicarea persoanei de a se deplasa și de a acționa în conformitate cu propria sa voință și cu propriile sale interese [32]. Asemănătoare este și optica lui T. Toader, potrivit căruia libertatea fizică este dreptul persoanei de a se deplasa și de a acționa în conformitate cu propria sa voință [33]. Gh. Nistoreanu și A. Boroi relevă că libertatea fizică a persoanei se exprimă în posibilitatea acesteia de a se mișca, de a circula, de a acționa după voința sa și în limitele admise de lege [34]. Profesorul S. Brînză consideră că libertatea fizică a persoanei este legată de activitatea persoanei, în condițiile unei libere manifestări de voință; ea reprezintă posibilitatea persoanei de a se mișca, de a circula și de a activa după voința sa, în limitele statornicite de normele juridice [35].

Aceste abordări stabilesc faptul că noțiunea de libertate este strâns legată cu înțelesul noțiunii de voință, motiv din care se impune a stabili semnificația conceptului de voință. Potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române, voința este definită ca: funcție psihică caracterizată prin orientarea conștientă a omului spre realizarea unor scopuri și prin efortul depus pentru atingerea lor; trăsătură de caracter manifestată prin decizie fermă și perseverență în învingerea piedicilor, greutăților, încurcăturilor de orice fel; ceea ce hotărăște cineva; hotărâre, decizie [36]. Prin urmare, conținutul noțiunii de libertate (*lato sensu*) este comportamentul unei persoane, ales în mod intenționat. Comportamentul persoanei îl înțelegem ca modalitate de a acționa în anumite împrejurări sau situații; conduită, purtare, comportare [37]. Mai mult ca atât, el este, în primul rând, un comportament social, alături de și împreună cu ceilalți membri ai societății. De aceea, comportamentul trebuie să se încadreze în anumite limite, astfel încât nici o persoană să nu provoace răul semenilor, adică acest comportament să fie în conformitate cu normele etice acceptate și practicate în societate.

Luând în calcul raționamentele expuse mai sus, nu putem susține punctul de vedere, potrivit căruia obiectul juridic special (nemijlocit) al infracțiunii de răpire a unei persoane îl formează libertatea personală, care este libertatea de a dispune de ea însăși, prin care se înțelege nu doar libertatea fizică (de mișcare, circulație), dar, de asemenea, libertatea de comportament [38]. De fapt, libertatea fizică presupune posibilitatea persoanei de a acționa potrivit dorințelor și necesităților sale.

Schimbând vectorul investigației, reiterăm că literatura de specialitate distinge două caractere ale privării de libertate fizică, și anume: caracterul absolut și caracterul relativ [39]. Lipsirea absolută de libertate înseamnă că persoana este privată de toate posibilitățile de a săvârși mișcări active relevante, precum și de a-și alege locul de aflare [40]. În acest caz, persoana nu are posibilitatea de a se mișca nici târâș, adică este legată de un stâlp sau copac. Pentru a ilustra lipsirea absolută de libertate a persoanei, aducem în prim-plan următorul caz din practica de urmărire penală: *B.M. făcea parte dintr-un grup criminal, format din C.O., L.A. și C.N. La 24 aprilie 2010, aproximativ la orele 12.30, B.M. și C.N. s-au deplasat cu automobilul condus de ultimul spre Aeroportul Internațional Chișinău pentru a-l întâlni pe F.V. (cetățean al SUA de origine italiană) sosit în Republica Moldova la invitația lui B.M. După ce l-au întâlnit pe F.V. au pornit împreună spre s. Răzeni, r-nul Anenii-Noi, unde-i așteptau L.A. și C.O. Aceștia au urcat în automobil și au început să-i aplice lui F.V.*

lovituri cu pumnii și să-l amenințe cu un pistol din masă plastică asemănător cu unul adevărat. Toți cinci s-au deplasat spre ocolul silvic „Zlofi”, r-nul Cimișlia, unde L.A. cu C.O., aplicând forța fizică și psihică, au coborât victima din automobil și i-au încătușat mâinile în jurul unui copac [41] (sublinierea ne aparține – n.a.).

Caracterul relativ al lipirii fizice de libertate se atestă în cazul în care, deși persoanei i se păstrează puțința de a-și manifesta activitatea de mișcare, aceasta este limitată [42]. Deci, lipsită relativ de libertate persoana poate fi atunci când este închisă într-o încăpere; când îi sunt încătușate mâinile; când mâinile și picioarele îi sunt legate etc. Pentru relevarea mai clară a acestui caracter, uzăm de următorul caz din practica judiciară a Federației Ruse: *la mijlocul lunii octombrie 1995, U. și L. au solicitat de multiple ori, sub amenințare, de la B. ca ultimul să le cedeze dreptul de a procura apartamentul acestuia, propunându-i să se transfere într-un apartament cu o suprafață locativă mai mică. Deoarece B. a refuzat, la 7 noiembrie 1995, în jurul orei 08:00, L. și U. au sosit cu două mașini la locul unde se afla B., l-au urcat pe acesta într-o mașină și U. l-a dus la o casă unde erau așteptați de L. și K. Ultimul i-a aplicat lui B. cātușele* (sublinierea ne aparține – n.a.) și la deținut încătușat în acea casă toată noaptea, până în dimineața zilei de 8 noiembrie 1995, când B. a reușit să evadeze și să se adreseze organelor de poliție. [43].

Astfel, concluzionăm că *obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM este libertatea fizică a persoanei ca valoare socială proteguită de legea penală și relațiile sociale ce se formează în jurul acestei valori*. Iar libertatea fizică a persoanei este dreptul său de a se comporta, circula și mișca după propria sa voință, în limitele stabilite de normele morale și juridice.

Însă, în cele mai frecvente cazuri, libertatea fizică nu este singura valoare socială la care se atentează prin comiterea răpirii unei persoane, deoarece prin vătămarea unei valori inevitabil se aduce atingere și altor valori și relații sociale, în egală măsură cu prima valoare. De aici, apare ca firească întrebarea: Care sunt ipotezele în care, prin comiterea faptei de răpire a unei persoane, se aduce atingere altor valori decât libertății fizice a persoanei?

O analiză *per ansamblu* a art.164 CP RM ne permite să identificăm o primă astfel de ipoteză; or, nu putem face abstracție de faptul că, de regulă, latura obiectivă a infracțiunii de răpire a unei persoane este una simplă. Însă, sunt și situații în care făptuitorul săvârșește acțiunea de răpire uzând de o acțiune ajutoare, fiind denumită tradițional în literatura de specialitate ca acțiune adiacentă.

Referindu-ne la obiectul juridic secundar al infracțiunii, acesta este lezat concomitent cu obiectul juridic principal prin acțiunea adiacentă, iar atingerea adusă lui nu influențează calificarea infracțiunii respective [44]. Astfel, prin acțiunile adiacente care însoțesc acțiunea principală a infracțiunii de răpire a unei persoane se atentează la mai multe valori sociale și relații sociale care se formează în jurul acestor valori.

Astfel primate lucrurile, în ipoteza în care acțiunea adiacentă a răpirii unei persoane se manifestă prin aplicarea violenței, în calitate de obiect juridic secundar (facultativ) apare sănătatea persoanei sau integritatea corporală a acesteia. Aceasta deoarece violența specifică variantei-tip a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM poate să se concretizeze în: leziuni corporale ce nu cauzează prejudiciu sănătății, vătămare ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății. De aceea, atunci când acțiunea adiacentă violentă facilitează se concretizează în leziuni corporale ce nu cauzează prejudiciu sănătății, sunt lezate în plan secundar relațiile sociale cu privire la integritatea corporală a persoanei, pe când în cazul aplicării vătămării ușoare sau medii a integrității corporale sau a sănătății, în plan secund sunt afectate relațiile sociale cu privire la sănătatea persoanei.

Doctrina conține noțiunea de „sănătate a persoanei” nu în sensul îngust al funcționării organismului omenesc, ci ca o stare psihosomatică, oricare ar fi gradul de morbiditate, a unei persoane [45], iar prin „integritate corporală” se înțelege starea fiziologică determinată a organismului persoanei, apărată împotriva pricinuirii leziunilor corporale persoanei fără cauzare de prejudiciu sănătății [46]. Aceste valori nu sunt identice, dar se completează reciproc. Integritatea corporală și sănătatea reprezintă atribute esențiale ale persoanei și în același timp importante valori sociale ocrotite de legea penală [47].

În ipoteza în care acțiunea adiacentă este reprezentată de amenințarea cu aplicarea violenței, obiectul juridic secundar este format din relațiile sociale cu privire la libertatea psihică a persoanei. „Libertatea psihică a persoanei” este posibilitatea ființei umane de a se autodetermina de sine stătător, fără careva presiuni exercitate din exterior [48]. Reiterăm că libertatea psihică a persoanei apare pe post de valoare socială lezată în adiacent, nicidecum însă în plan principal, așa cum se susține în unele surse de specialitate [49]. Aceasta deoarece asupra libertății psihice a persoanei se atentează doar în cazurile unei amenințări irezistibile asupra psihicului unei persoane cu o stare de pericol grav pentru aceasta sau pentru o altă persoană, adică în cazurile de constrângere

psihică, care la infracțiunea de răpire a unei persoane apare ca acțiune adiacentă. O motivație în plus o aducem prin prisma opticii filosofului englez Thomas Hobbes, potrivit căruia libertatea presupune lipsa rezistenței sau a obstacolelor care pot priva persoana de capacitatea de a face ceea ce dorește, însă nu o pot împiedica în a utiliza puterea în conformitate cu care este în stare să gândească și să analizeze [50]. Astfel, considerăm că persoana privată de libertate nu este privată și de posibilitatea de a cugeta, a reflecta, a medita, a analiza sau de a dori ceva.

Pe lângă aplicarea violenței și amenințarea cu aplicarea acesteia, în calitate de acțiuni adiacente la răpirea unei persoane pot să apară și înșelăciunea sau abuzul de încredere. De aceea, în aceste situații, obiectul juridic secundar este format din relațiile sociale cu privire la libertatea manifestării de voință și la minimumul necesar de încredere a persoanei.

Analizând anterior înțelesul voinței, putem stabili că „libertatea manifestării de voință” este capacitatea psihică a persoanei de a lua decizii, de a hotărâri, în vederea realizării unor scopuri și perseverența în învingerea obstacolelor. Libertatea de voință este indisolubilă din punct de vedere logic, deoarece este strâns legată de personalitatea individuală a fiecăruia în parte.

Cu referire la caracterizarea „minimumului necesar de încredere a persoanei”, pornim de la stabilirea semnificației încrederii. Dicționarul Explicativ al Limbii Române subînțelege prin „încredere”: acțiunea de a (se) încrede și rezultatul ei; sentiment de siguranță față de cinstea, buna-credință sau sinceritatea cuiva; credință [51]. Astfel, determinăm și înțelesul „minimumului de încredere a persoanei” care, în viziunea noastră, reprezintă sentimentul de liniște, lipsă de îndoială, convingere, încredere față de cinstea, buna-credință sau sinceritatea cuiva.

În alt context, prezența obiectului juridic secundar îl surprindem și din prevederea de la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM: „Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), care au cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei”. Deci, în ipoteza în care urmarea imediată a răpirii unei persoane se va concretiza într-o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății, va fi lezată în plan secund sănătatea persoanei, iar când consecința infracțională va consta în decesul victimei, va fi lezată în plan secund viața persoanei.

Cu referire la ultima valoare socială, susceptibilă de a fi lezată în contextul răpirii unei persoane, în doctrină se întâlnesc mai multe accepțiuni. Considerăm că este mai exactă noțiunea de viață ca fiind acel „element necesar realizării existenței fizice al omului” [52] și nu ca „concept biologic” [53]. Este cert că viața reprezintă cel mai important atribut al persoanei și, prin săvârșirea infracțiunii, se creează un pericol nu doar pentru individ, victimă a faptei prejudiciabile, dar și pentru societate în ansamblul său.

Valorile ce formează obiectul juridic secundar al infracțiunii de răpire a unei persoane sunt prevăzute și în actele internaționale. Spre exemplu, dreptul la viață este înscris printre drepturile esențiale ale ființei umane în Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10 noiembrie 1948 la New York [54], drept stipulat în art.3 și preluat de constituțiile celor mai multe state. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, în art.2, prevede: „Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal în cazul în care infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege”.

Dreptul la integritate fizică și psihică a fost inspirat, de asemenea, din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care, în art.5, proclamă că „nimeni nu va fi supus la tortură, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante”. Respectul integrității fizice este garantat prin Constituție, fiind stipulat în art.24, rezultând astfel obligația autorităților publice de a o asigura.

Aceste valori, ca și libertatea persoanei, constituie atribute de o însemnătate primordială pentru persoană. Deși viața și sănătatea persoanei sunt oarecum mai importante decât libertatea fizică a persoanei, ultima rămâne a fi valoarea socială lezată în principal în contextul infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM; or, obiectul juridic principal se deosebește de cel secundar sau facultativ nu prin semnificația lui, ci prin apartenența la obiectul juridic generic [55].

Din cele expuse mai sus concluzionăm că **obiectul juridic principal** al răpirii persoanei este libertatea fizică, iar ca **obiect juridic secundar** pot apărea: viața persoanei; sănătatea persoanei; integritatea corporală a persoanei; libertatea psihică a persoanei; libertatea manifestării de voință; minimumul de încredere a persoanei.

Unele infracțiuni presupun, pe lângă obiectul juridic, fără de care nu poate fi concepută nici o faptă penală, și un obiect material. În literatura de specialitate prin **obiect material** se înțelege entitatea materială asupra

căreia se îndreaptă influențarea nemijlocită infracțională, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracțiunii [56].

De regulă, infracțiunea de răpire a unei persoane nu are obiect material. Doar în cazul variantei agravate prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, precum și în ipoteza în care acțiunea adiacentă ar consta din aplicarea violenței, ca obiect material ar apărea corpul victimei. Ca și în cazul infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei, este necesar de a se influența asupra corpului unei persoane în viață și aceasta să nu fie persoana făptuitorului [57]. Aici vom specifica că prin infracțiune se aduce atingere corpului persoanei aflate în viață, anume: prin lezarea integrității corporale, sănătății persoanei sau chiar vieții acesteia, consecințe care implică transformări ale corpului persoanei în sens anatomo-morfologic și psihofiziologic.

Referințe:

- Mitrache C. Drept penal. Partea Generală. - București: Șansa, 1994, p.79-81; Ветров Н.И. Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов. - Москва: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 1999, с.111-112; Игнатова А.Н., Красикова Ю.А. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть. Том 1. - Москва: Норма, 2005, с.116-118; Уголовное право Российской Федерации. Общая часть. Учебник / Под ред. Л.В. Иногамовой-Хегай - Москва: Инфра-М:Контракт, 2005, с.96; Уголовное право Российской Федерации. Общая часть. Учебник / Под ред. проф. Б.В. Здравомыслова. - Москва: Юристъ, 1999, с.106-107; Трайнин А.Н. Избранные труды / Составитель Кузнецова Н.Ф. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004, с.73.
- Наумов А.В. Уголовное право. Общая часть. Курс лекций. Том 1. 3-е издание. - Москва: Юридическая литература, 2004, с.179; Курс уголовного права. Общая часть. Курс лекций. Том 1 / Под ред. Н.Ф. Кузнецовой и И.М. Тяжковой. - Москва: Зкцрало, 1999, с.202.
- Ibidem, p.180.
- Mateuț Gh. Drept penal special. Sinteza de teorie și practică judiciară. Vol.1. - București: Lumina LEX, 1999, p.20.
- Giurgiu N. Legea penală și infracțiunea. Legislație, doctrină, practică judiciară. - Iași: Gama, 1994, p.150.
- Brînză S. Obiectul infracțiunii contra patrimoniului. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p.35; Botnaru S., Grama M., Șavga A., Grosu V. Drept penal. Partea Generală. - Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p.130; Boroș Al. Drept penal. Partea Generală. Curs universitar. - București: C.H. Beck, 2008, p.143; Giurgiu N. Op. cit., p.150; Bulai C. Manual de drept penal. Partea Generală. - București: ALL, 1997, p.195; Здравомыслов Б.В. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть. - Москва: Юристъ, 1999, с.84-85.
- Brînză S. Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului: Autoreferat al tezei de doctor habilitat în drept. - Chișinău, 2005, p.14.
- Giurgiu N. Op. cit., p.152.
- Уголовный кодекс Российской Федерации: Закон Российской Федерации № 63-ФЗ от 13 июня 1996 г., принят Государственной Думой 24 мая 1996 г., одобрен Советом Федерации 5 июня 1996 г., введен в силу с 1 января 1997, с изменениями и дополнениями на 13.05.2008. Собрание Законодательства Российской Федерации, 1996, №25.
- Гаджиев С. Теоретические и практические аспекты квалификации похищения человека / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Махачкала, 2005, с.15.
- Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.73-76.
- Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. ș.a. Drept penal. Volumul II. - Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p.133; Tănase Al. Infracțiunea de trafic de ființe umane (art.165 C.pen. RM): obiectul juridic, obiectul material, victima // Revista Națională de Drept, 2010, nr.9-10, p.42.
- Ожогов С.А. Словарь русского языка. - Москва, 1982, с.626.
- Dicționarul Explicativ al Limbii Române. Ediția a II-a / Cond. lucrării Ion Coteanu. Academia Română: Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”. - București: Univers Enciclopedic, 1998, p.570.
- Тютюнник И. Объект похищения человека // Уголовное право, 2007, №12, с.16.
- Бородин С. Уголовное право России. Учебник. 2-е издание. - Москва: Юристъ, 2001, с.81-82.
- www.dadalos.org
- Constituția Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova din 29 iulie 1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1. (12 august). În vigoare din 27 august 1994.
- Guceac I. Curs elementar de drept constituțional. Vol.II. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p.102.
- Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298-XIII din 24.07.1997 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.54-55/502 (21 august).
- Grosu Fl. Garanțiile procesuale ale libertății persoanei în lumina Convenției europene a drepturilor omului: Rezumat al tezei de doctorat. Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj Napoca, Facultatea de Drept, 2011, p.18.

22. Tănase Al. Op. cit., p.46.
23. Boroi Al. Op. cit., p.144.
24. Олішевський В. Розслідування та попередження викрадення людини, вчиненого з корисливих мотивів / Дис. ...канд. юрид. наук. - Харків, 2005, с.8; Оганян Р. Криминологическая теория и практика предупреждения преступлений, связанных с похищениями людей: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. - Москва, 2002, с.22.
25. Cârnaț T. Drept constituțional. Ed. a 2-a. - Chișinău: „Print-Caro” SRL, 2010, p.296.
26. Донцов А. Похищение человека: уголовно-правовой аспект: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Кисловодск, 2003, с.22.
27. Нуркаева Т. Преступление против свободы и личной неприкосновенности и их место в системе Особенной части УК РФ // Уголовное право, 2003, №2, с.55; Бауськов Д. Отграничение насильственного похищения человека от захвата заложника // Уголовное право, 2003, №2, с.13; Кибальник А., Соломоненко И. Новые преступления против личной свободы // Российская юстиция, 2004, №4, с.44; Брагин А.П. Российское уголовное право: Учебно-методический комплекс. - Москва: ЕАОИ, 2008, с.237; Петрайкин Д. Похищение человека: объект и объективная сторона // Законность, 2008, №12, с.38; Парфиненко И. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика похищения человека: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Иркутск, 2007, с.11; Гаджиеменов Б. Уголовно-правовые и криминологические проблемы похищения человека: По материалам Республики Дагестан: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Москва, 2003, с.30; Миронов И. Уголовно-правовые и криминологические аспекты похищения человека: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Москва, 2003, с.29; Новикова О. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика похищения людей: По материалам Северного Кавказа: Диссертация на соискание кандидата юридических наук. - Москва, 2006, с.10.
28. Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. ș.a. Op.cit., p.136; Гырла Л., Табарча Ю. Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1. - Кишинэу: Cardidact SRL, 2010, с.180; Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник / Под ред. Л.В. Иногамовой-Хегай, В.С Комисарова, А.И. Рапога - Москва: Проспект, 2007, с.78; Алиев А.Ш. Отграничения похищения человека от смежных составов преступления по Уголовному Кодексу Республики Таджикистан // Российский следователь, 2008, №.16, с.36; Особенная часть Уголовного кодекса Российской Федерации: комментарий, судебная практика, статистика / Под общ. ред. В.М Лебедева; отв.ред. А.В. Галахова. - Москва: Горец, 2009, с.98.
29. Новикова О. Op. cit., p.10.
30. Иногамова-Хегай Л.В., Комисарова В.С., Рапог А.И. Op. cit., p.78.
31. Уголовное право. Особенная часть. Учебник. 2-е изд. / Под ред. Л.Д. Гаухмана, С.В. Максимова - Москва: Эксмо, 2005, с.73.
32. Mateuț Gh. Op. cit., p.202.
33. Toader T. Drept penal român. Partea Specială. Ed. a 4-a revizuită și actualizată. - București: Hamangiu, 2009, p.90.
34. Nistoreanu Gh., Boroi A. Drept penal. Partea Specială. - București: ALL Beck, 2002, p.127.
35. Brînză S. Unele reflecții asupra apărării penale a libertății persoanei împotriva infracțiunii de răpire a unei persoane (art.164) // Revista Națională de Drept, 2008, nr.1, p.8-14; Brînză S., Stati V. Drept penal. Partea Specială. Volumul I. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p.322.
36. Dicționarul Explicativ al Limbii Române, 1998, p.1168.
37. Ibidem, p.204.
38. Сулейманова Г. Уголовно-правовая ответственность за похищение человека: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Караганда, 2009, с.7.
39. Toader T. Op. cit., p. 91; Brînză S., Stati V. Op. cit., p.323; Mateuț Gh. Op. cit., c.203.
40. Brînză S., Stati V. Op. cit., p.323.
41. Rechizitoriul în cauza penală nr.2010018080, Procuratura raionului Cimișlia.
42. Brînză S., Stati V. Op. cit., p.323.
43. Бюллетень Верховного Суда РФ, 2000, №2, с.21.
44. Basarab M. Drept penal. Partea Generală. Vol.II. - Iași: Chemarea, 1992, p.347.
45. Ibidem, p.125.
46. Manea V. Răspunderea penală pentru acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarilor: Material didactico-științific. - Chișinău: CEP USM, 2010, p.102.
47. Iacob M. Considerații actuale privind infracțiunea de lovire sau alte violențe // Analele Științifice ale Universității „Al.I.Cuza”, Tomul LII „Științe Juridice”, România, Iași, 2006, p.83.
48. Eșanu A. Infracțiuni legate de prelevarea organelor sau țesuturilor umane în reglementarea legislației penale contemporane: Monografie. - Chișinău: CEP USM, 2009, p.73.

49. Studiu selectiv în materie de drept penal / Cușnir V., Carp S., Berliba V. ș.a. - Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, 2004, p.34.
50. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского. <http://lib.ru/FILOSOF/GOBBS/leviafan.txt>
51. Dicționarul Explicativ al Limbii Române, 1998, p.525.
52. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть. 3-е издание / Под ред. А.И. Рапога. - Москва: Эксимо, 2009, с.26.
53. Российское Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов / Под ред. В.С. Комисарова. - Москва: Эксимо, 2009 с.34.
54. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948, Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990 // Buletinul Oficial al Republicii Moldova, 1990, nr.008.
55. Кузнецова Н.Ф., Тяжкова И.М. Op. cit., p.210; Практикум по уголовному праву. Общая и Особенная части: Учебное пособие / Под ред. А.В Бриллиантова, И.А Клепицкого. - Москва: Проспект, 2006, с.46.
56. Botnaru S., Grama M., Șavga A., Grosu V. Op.cit., p.151.
57. Brînză S., Stati V. Op. cit., p.90.

Prezentată la 21.11.2011